

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 16. V Ljubljani, 31. avgusta 1912. Letnik XXIX.

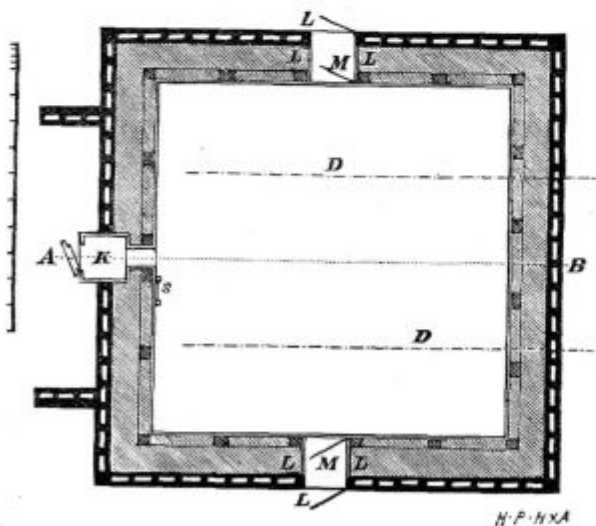
Obseg: Ledenica v mlekarnah. — Kako je oskrbovati gozde, ki se iz njih dobiva trtno kolje. — Zavrelka. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Inserati.

Ledenica v mlekarnah.

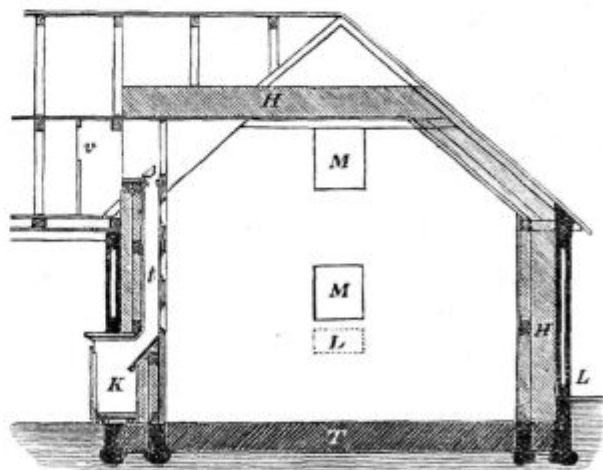
Spisal A. Pevc, deželni mlekarski inštruktor.

Ledenica je potrebna pri vsaki mlekarni, ki nima hladilnih strojev. Njena velikost mora biti primerna

V mlekarnah, ki izdelujejo presno maslo, je ledenica največkrat priklopljena maslarni, da se pride iz maslarne v predledenico in v ledenico. Kjer se samo mleko odpošilja, je najbolj umestno, da se nahajata med delavnico in ledenico dva prostora, ki tvorita nekaki

Podoba 76. Večja ledenica (temeljni načrt) z zidano steno zunaj in leseno znotraj (vhod je pod stropom, zato tukaj neviden). *D* znači lego drenažnih cevi, *M* odprtini za polnjenje ledenice, *s* stopnice.

Podoba 77. Večja ledenica (prerez podobe 76. pri *A B*). *L* je odprtina za prenovljenje rezanice med stenami, *M* sta odprtini za polnjenje ledenice, *T* je šota, *H* rezanica, *t* prostor s tremi odprtinami za izmetavanje ledu iz ledenice v predledenico *K*, *v* okno v predsobi pred vrati ledenice, ki med delom tudi dovaja svetlobo v ledenico.

množini mleka in njegovi uporabi. Mlekarna, ki odpošilja mleko, potrebuje veliko ledu; maslarne in sirarne ga potrebujejo manj, vendar pa mora biti tudi njim vedno led na razpolago.

predledenici in služita za shranjevanje z mlekom napoljenih vrčev. Iz enega teh dveh prostorov naj vodijo vrata na prosto, da se tu nakladajo vrči in jih ni treba prenašati skoz vso mlekarno.

med ledom in zemljo, tem manjša je izguba ledu. Na šoto se lahko položijo deske, da je led tudi spodaj snažen. Ne sme se pa med šoto in ledom napraviti lesen tlak tako, da bi imel zrak prostor in bi se šota mogla napojiti z vodo. Led mora ležati s svojo težo na šoti in tako stiskati šoto, da sproti oddaja iz sebe vodo, ki jo vsrkava iz ledu.

Če ni na razpolago šota, se ledu tudi lahko podložijo smrekovo ali drugo dračje, debelo vresje itd. Ne pride pa pri tem v poštev, ali je plast debelejša ali tanjša, 31 ali 62 cm debela. Izguba ledu je seveda precej večja kakor pri šoti.

Če smo iz tega ali onega vzroka prisiljeni, da bi morali pustiti, da bi led ležal neposredno na zemlji ali na betonastem tlaku, je umesten v ledenici lesen tlak. Pri močnem lesenem tlaku, zvišanem nad zemljo 8 cm, tako da se deske ne dotikajo zemlje ali vode, je izguba ledu za polovico manjša, kakor če led leži neposredno na zemlji ali da ga razjeda voda (pri betonastem tlaku).

Listje, slama, pleve, morska trava itd. se pa ne smejo položiti pod led, ker vsled velike vlage hitro strohnijo. Trohnenje napravlja gorkoto, ki razjeda led.

V katerih mesecih.

tlak najbolj razjeda in taja led, je tudi preskusil docent Fjord. Napravil je dve leseni omari za led v enaki velikosti. Z A je znamenoval omaro, narejeno iz skupaj zbitih desak, prevlečeno s pocinkano pločevino in osamljeno zopet z deskami; z B pa leseno omaro brez dna in led je ležal na betonastem tlaru. Pod omaro A se je nahajalo 63 cm nadebdo rezanice, pod to pa zopet lesen tlak z zrakom spodaj. Ob stranicah in stropu je bilo osamljenje enako. V obeh omarah se je nahajala natančna mera za merjenje upadka ledu. Izguba skoz tlak je bila v obeh omarah naslednja:

	A	B
od 24. decembra do 31. marca	0.0 cm	16.5 cm
" 31. marca " 15. majnika	2.2 "	9.2 "
" 15. majnika " 21. junija	3.3 "	15.0 "
" 21. junija " 6. avgusta	5.2 "	26.3 "
" 6. avgusta " 6. sept.	3.5 "	21.5 "
" 6. septembra " 6. oktobra	2.6 "	25.0 "

Skupaj od 24. dec. do 6. okt. 16.8 cm 113.5 "

Led v omaro B se je tajal tudi pozimi, čeprav je bila zemlja okoli ledenice vso zimo, do 15. aprila, zmrzla. Iz tega se razvidi, da ne more zunanji mraz ovirati, da bi se led vsled notranje gorkote zemlje ne tajal, če ima gorkota dostop skoz tlak ledenice.

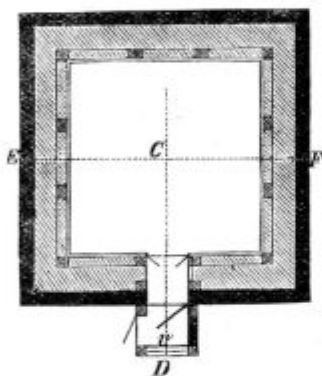
Najmanj se je tajal led v marcu in aprilu, najbolj pa v septembru in oktobru. Vsled tega priporočja Fjord, da naj mlekarne, ki imajo premajhne ledenice zberejo koncem zime led in sneg v kupe, ki jih dobro pokrijejo s šoto in z zemljo. V to svrhu se najprej skoplje 60—70 cm globoko, če tega ne ovira talna voda, napolni z ledom najprej te in napravi kup (baterija). Potem naj

se porabi najprej ta led in šele nazadnje načne ledenica, ker se led v ledenici, če je dobro narejena, najmanj taja.

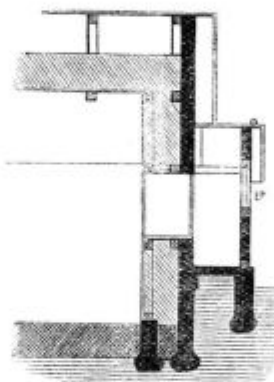
Priporočja se tudi, da nabiramo led v pripravne jame zraven mlekarne vsakokrat, kadar nastopi mraz, da ga moremo rabiti pozimi in v prvi pomladi in ne načnemo takoj baterije ali ledenice.

Led naj bi se jemal iz ledenice vedno od vrha. Pri visokih ledenicah je zato potrebno, da se napravijo pri vratih ob strani ledenice navpik stoječe stopnice, ki se pokrijejo z deskami, kadar se ledenica polni, ter se na ta način obvarujejo, da jih teža ledu ne zdrobi. Zelo umesten je pri takih ledenicah nekak lijak (glej pod 77.), ki ima več odprtini, da se skoz nje meče led v majhno predledenico, ki ima z močnim železom obit tlak, da ga led ne poškoduje. V njej se hrani led, kolikor se ga potrebuje v enem dnevu, da ni treba večkrat čez dan hoditi v ledenico.

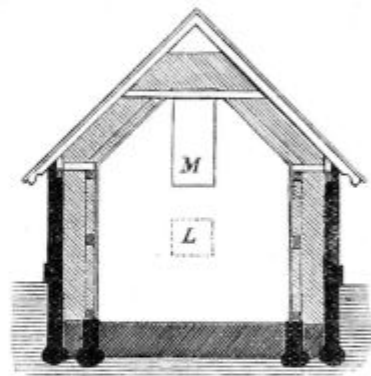
Če pa ne jemljemo ledu od vrha, potem pa napravimo vrata kolikor mogoče visoko pod stropom. Najbolje je torej napraviti vrata v sredini ledenične visokosti in zvišati sorazmerno tlak predledenice, da je priročno stopiti v ledenico in led vun metati (glej pod 79.).

Podoba 78. Manjša ledenica (temeljni načrt) z zidano zunanjo in z leseno notranjo steno. Ta ledenica ima vhod v sredini, kakor kaže podoba 79.

Podoba 79. Manjša ledenica (prezrez podobe 78. pri C D). v je okno, ki dovaja svetlobo v predledenico in med delom v ledenico.

Podoba 80. Manjša ledenica (prezrez podobe 78. pri E F). L je odprtina za prenovitev rezanice, M odprtina za polnjenje ledenice.

Kje so nastavljena vrata, ima za tajanje ledu v ledenici precejšen pomen. Vrata je težko tako dobro zapirati, da bi ne mogel zrak najti prostora skoz nje, posebno poleti, ko se večkrat na dan zapirajo in odpirajo. Zrak v ledenici in v osamujoči snovi je hladnejši kakor zrak zunaj ledenice, zato pritiska k tlom. Če najde pri tleh le majhno odprtino, kjer more uhajati, potem nastopi kroženje: spodaj uhajajoči mrzli zrak srka gorkejšega zgoraj, in sicer s tako močjo, da tvori pravi veter, kar se lahko dozna s plamenom luči. Odprtina na stropu ne napravi veliko škode, ker lažji gorki zrak ne pritiska navzdol. Vsled tega se napravijo vrata, ki morajo biti vedno dvojna, visoko pod stropom in se s cunjami pripomore k nepredušnemu zapiranju. Kadar se vrata odpro in potem takoj zopet zapro, napravi tako v ledenico došli zrak prav toliko škode, kolikor pozimi zunanji mrzli zrak topli izbi, če za trenutek odpremo in takoj zopet zapremo vrata. Če pa stojijo vrata dalje časa odprta ali ne zapirajo dobro, potem se menjava zunanji zrak z notranjim in nastane kroženje, ki uniči veliko ledu. Prazni prostor med dvojnimi vrati in drugod je treba, kadar je polnjenje ledenice končano, zatlačiti s slamo.

Iz tega vzroka so zelo slabe tudi razne odprtine

v betonastem tlaku ledenice, ki odvajajo ledeno vodo. To vodo hočejo porabiti v hladilne svrhe, obenem pa največkrat napravijo zelo neumesten zračnik, ki veliko več ledu uniči, kakor se pa pri hlajenju pridobi.

V dobro zidani in pametno urejeni ledenici se prav malo ledu izgubi vsled menjavanja zraka, ampak se led uničuje samo vsled gorkote, ki prihaja v ledenico skoz stene in osamujoče snovi. Zato je pri zidavi ledenic glavna naloga to, da se ovira zunanji gorkoti dostop v ledenico stem, da se led od vseh strani obda z dovolj debelo plastjo slabih prevodnikov.

Navedel sem v tej razpravi praktične preizkušnje z Danskega, ki se mogoče ne bodo popolnoma vjemale z razpravami v nemški književnosti. Zato pripomnim, da sem navedel uspehe praktičnih preizkušenj in navodilo, kako se poceni zida dobra ledenica.

Kako je oskrbovati gozde, ki se iz njih dobiva trtno kolje.

Spisal Janko Urbas, c. kr. gozd. komisar.

Trtno kolje se vzgaja v nizkih gozdih, splošno „kolosekih“ imenovanih, t. j. v gozdih, ki se po vsakokratnem posekanju pomlajujejo naravnim potom po štorovih poganjkih. Najbolj čislano je vsled svoje trpežnosti kostanjevo in akacijevo kolje. Kjer tega manjka, se rabijo v to svrhu tudi hrast, leska, jelša, smreka in bor, ki se dobivajo večinoma pri trebljenju in preredčevanju visokih gozdov.

Kostanjevi nizki gozdi so najbolj razširjeni po vinorodnih krajih Dolenjske. Srednje globoka, rudninsko močna, nekoliko vlažna tla v bolj položnih nizkih legah so za te gozdove posebno ugodna. Pri pravilnem oskrbovanju dajejo ti koloseki tudi v slabših legah lepe dohodke. Nepravilno oskrbovanje pa povzroča rano hiranje štorov, zmanjša množino in porabnost pridelanega kolja in poslabša gozdna tla.

Kostanjev nizki gozd naj bo čist, t. j. ne smejo se mu primeševati drugovrstna drevesa, zlasti če so ta počasnejše ali hitrejšje rasti kakor kostanj. Mešani nasadi ne dajejo toliko kolja in navadno ovirajo primešane drevesne vrste redni razvoj kostanjevih poganjkov. Popolnoma napačno pa je mešati kostanjevino z zasenčevalnim drevjem, kakor z bukvijo, s smreko ali hojo. Ker kostanj obsenčevanja ne prenaša, zaostane v rasti, obsenčen posekan štor pa le slabo požene in ne daje porabnega trtnega kolja.

Za reden razvoj poganjkov je potrebna pravilna razdalja med posameznimi štori. Pri prevelikih razdaljah so poganjki vejnati in ne dosežejo polnolesne oblike. Ker tla niso dovolj obsenčena, se oškoduje tudi rodovitnost tal. Pri pravilni razdalji, ki znaša pri popolnoma razvitih štorih $2\frac{1}{2}$ do 3 m , morajo biti v tretjem ali četrtem letu vrhovi sklenjeni, t. j. skrajnji vrhovi štorovih poganjkov se morajo dotikati sosednih skrajnjih vrhov. Čim bolj rodovitna so gozdna tla, tem močnejše rasejo poganjki, tem večja je lahko razdalja med štori.

Da se torej vzgoji čist, redno zagoščen kostanjev kolosek, se morajo po vsakokratnem posekanju vsa drugovrstna drevesa posekati, oziroma njih štorovina se mora izkrciti in na njih mesto je posaditi krepke kostanjeve sadike. Istotako je spopolniti vsa prazna mesta in vse že oslabele šture s kostanjevimi sadikami.

Popolnoma razvit štor požene zelo veliko poganjkov. Ponekod skušajo doseči močnejših kolov s preredčanjem,

stem, da v 3 do 4 letni starosti nizkega gozda odstranijo slabejše poganjke ali šibe. Preredčevanje v nizkih gozdih pa iz gozdno-gospodarskega stališča ni umestno, ker pri tem delu štorovi dobe rane, kar povzroča zaostajanje puščenih lepih poganjkov v rasti. Štorovje porabi veliko redilnih snovi, da zaceli rane in proizvaja kljub omenjeni odstranitvi zopet nove nerabne poganjke. Pravilno je torej, da se razvoj nizkih gozdov, ki naj bodo kolikor le mogoče gosti, s preredčevanjem ne moti. Močnejši poganjki, ki se kolikor mogoče dobro razvijejo, sami podjarmijo slabejše, neporabne.

Iz kostanjevih kolosekov se dobiva ali okroglo ali pa klano kolje. Slednje je posebno čislano vsled svoje mnogo večje trpežnosti in ima zato tudi višje tržne cene. Okroglo kolje se seka v dobri zemlji in pri pravilno oskrbovanem gozdu v 6 do 8 letnih presledkih, klano kolje pa dajejo vsa starejša, 18 in večletna debla.

Najboljši čas za sekanje je zgodnja pomlad, ko še kostanjevina ni v soku, torej mesec februar, in pa pozna jesen. Seka naj se kolikor mogoče nizko pri tleh z lahko, ostro sekuro. Resnica (vinjek) naj se ne rabi za sekanje, ker je prelehka in povzroča razcepljenje štora. Z nizkim sekanjem se štor prisili, da ne poganja samo na odsekanem deblu, temveč tudi ob robu štora iz površnih koreninskih delov. Štor se torej razširi in daje mnogo več in pravilno razvitih poganjkov. Seka se gladko, nekoliko poševno. Razcepljenje štora ali, kakor je mnogokrat v navadi, zaseka na štoru povzroča vsled vlage, ki se zbira v špranjah, prisad kvarljivih gliv in je vedno obraščanje štora onemogočeno. Četudi je življenska sila kostanjevega štora izredno velika, se vendar s takšnim sekanjem zmanjša njegova trpežnost in pa množina pridelanega kolja. Odpadki po sekanju, kakor veje in vrhovina, naj se polagajo med šture. Štor sam mora imeti polno dnevno svetlobo, če naj se popolnoma obrase.

Seka se na čisto. To pravilo velja za vse vrste gozde. Izsekavanje posameznih močnih kolov in puščanje slabjših, dokler dovolj ne odebili, torej nekakšno prebiralno sekanje, zmanjša dohodke teh gozdov. Tuintam je tudi v navadi gojitev posameznih visokoraslih dreves po kolosekih za dobavo kostanja in stavbnega lesa. Priporoča se, da se v prvem slučaju puščajo visokorasla drevesa ob robu gozda, če dotičnik nima zato pripravnejših mest. Stavbni les naj se pa goji v sklenjenih nizkih gozdih, kjer se seka v 30 do 40-letnih presledkih, ali pa v visokih kostanjevih gozdih, ki se vzgoji iz sadik. Posebno slednji dajejo vsled izvrstne porabnosti lesa dragocen stavbni les.

Tuintam se seka na glavo v debelni višini $1\frac{1}{2}$ do 2 m . Uporablja se ta način sekanja posebno tam, kjer se izkorišča gozdna paša ali pa grabi listje za nastilj ali pa je oboje združeno. S takšnim sekanjem se prikrajša trpežnost štora in zmanjša vrednost in porabnost kolja. Kolje ne zraste tako gladko, ravno in polnolesno, kakor pri nizki sečnji. Paša živine po kostanjevih nizkih gozdih uničuje redne dohodke na porabnem trsnem kolju. Posebno v spomladnem času je živini povzročena škoda zelo velika. Vsi odjedeni poganjki postanejo grmičavi, torej neporabni za kolje. Z grabljenjem listja se vzamejo nasadu vse organske gnojilne snovi in se omogoči neoviran dostop kvarljivih vremenskih vplivov, in to tem bolj, ker kostanj že samobsedi malo obsenčuje gozdna tla. Tla izgubijo potrebno vlago in se porasejo z borovničevjem in reso. Poganjki so

zanikarni, prevlečeni rano z lišaji, rasejo grmičasto in ne dosežejo več za trsno kolje potrebne dolžine. Čim močnejše se rabi živinska paša in stelja, posebno v slabejši zemlji, tem prej se pojavijo navedene slabe posledice.

Po nekterih krajih je običajno ščipanje (cvikanje) kostanjevih šib za dobavo palic. Ščiplatejo se 2letni poganjki meseca junija, ko so v polnem soku, z nalašč zato narejenimi kleščami. Izberejo se samo močnejše šibe, ki se jim vse spodnje veje oklestijo. Slabeyši poganjki se posekajo. Vsled polne svetlobe se oščipana debela bujneje razvijajo in s ščipanjem povzročene rane se do jeseni, namreč do meseca oktobra, ko se posekajo, povoljno zarasejo. Kjer je ščipanje običajno, začnejo kostanjevi nizki gozdi naglo hirati. Štori usahnevajo, poganjajo slabo in vedno šibkejše poganjke. Uniči jih pogosto ranjenje v soku. Ubožajo pa tudi gozdna tla, ker niso dovolj obsenčena. To je že tudi večina posestnikov, ki se je z pridelovanjem oščipanih palic pečala. Uvidela in zato opustila ta pogubni način rabe kostanjevih nizkih gozdov, ki je v krškem okraju po okrajnem glavarstvu tudi prepovedan.

Razen v kostanjevih nizkih gozdih se po vinorodnih krajih goji vedno več akacijevih nizkih gozdov za dobavo kolja, posebno zato, ker uspeva akacija tudi v slabeyši zemlji, se rada kolje in daje zelo trpežno kolje. Glede oskrbovanja teh gozdov veljajo ista pravila, kakor za kostanjeve nizke gozda. Ker akacija poganja iz štora in iz korenin, je tak nasad nepogiben. Pri sekanju okroglega kolja so pa kostanjevi koloseki bolj priljubljeni, ker se to kolje laže izdeluje kakor pa bodičasto akacijevu kolje. Pri pridelovanju klanega akacijevoga kolja pa odpade tudi ta neprijetnost, ker so starejša debela prosta bodic.

Slednjič omenimo nekoliko o prodaji in dohodkih iz navedenih kolosekov. Večinoma se prodaja kolje na štoru, da torej prekupec sam skrbi za sekanje, izdelovanje in spravljanje kolja. Priporoča se v tem slučaju, da se posestniki kolosekov s prekupcem natančno pogodijo glede načina in časa sekanja in spravljanja. Vendar se vsa ta dela nikdar ne zvršujejo tako pravilno, kakor če jih zvršuje posestnik sam.

Izdelano kolje je dolgo 3 do 3½ m in se prodaja v butarah po 50 kolov. Butara okroglega kolja stane 5 do 7 K, klanega pa 9 K. Pridela se pa pri rednem nasadu, pravilnem oskrbovanju in pri sekanju v 6 do 8letnih presledkih povprečno na hektaru 124 butar okroglega kolja, oziroma na oralu 70 butar. Vrednost pridelanega kolja je torej na hektaru 744 K, oziroma na oralu 420 K. Če še odštejemo stroške za sekanje in izdelovanje kolja, ostane čistih dohodkov na 1 ha 558 K, oziroma na oralu 315 K. Pri dobrih tleh so ti dohodki višji, pri slabih pa manjši. Iz navedenega je razvidno, koliko gmotne škode si povzročajo tisti posestniki kolosekov, ki vsled nevednosti ali brezbriznosti nepravilno oskrbujejo svoje koloseke.

Zavrelka.

Morda nikjer drugje izraz „zavrelka“ ni bolj znan, kakor pri nas na Kranjskem in v sosednjih vinorodnih deželah.

V nekterih letih zavre pri nas na Kranjskem še na tisoče hektolitrov vina. Na tisoče kron gre v izgubo, in vendar se gospodarji prav nič ne menijo za to; vsak le z neko neumljivo ravnodušnostjo pravi: „škoda

ga je“ — pa je zopet dobro in vse gre zopet po starem naprej.

In vendar je zavrelka nekaj, česar umen kletar ne pozna. Kdor pravilno ravna z vinom, temu vino ne more zavreti.

To tudi vedo, ali vsaj čutijo, naši gospodarji. Saj je vsakega sram povedati in vsakdo taji, če mu je vino zavrelo.

Gospodarji, vzdramite se torej, pustite starokopitnost, napredujte z duhom časa, poprimite se novih naukov umnega kletarstva in za vedno boste rešeni zavrelke in škode.

Dasi mi zavrelke ni treba na dolgo in široko opisovati, kajti skoraj vsak vinogradnik jo dobro pozna, moram vendar omeniti, da ni vse zavrelka, kar naši ljudje zavrelko (birso, kubin itd.) imenujejo.

Mnogi zamenjavajo zavrelko z rjavenjem vina, dasi je to vse kaj drugega.

Med rjavenjem in zavretjem vina je ta razloček, da se pri zavretju razvijajo v vinu plini, vino torej šumi, česar pri navadnem rjavenju ni; vino le zrjavi in se zgosti, ne da bi šumelo.

Kaj je rjavenje vina, sem že natančno opisal v 10. št. „Kmetovalca“ iz l. 1905.

Zato bodi tukaj povedano, kaj je in kako nastane zavrelka. Navadno zavre vino, ki leži na drožah ali pa na kaležu, torej vino, ki ni bilo nič ali le nezadostno pretakano.

Posebno rado se to zgodi pri vinu, ki je bolj šibko (lahko), in najraje v poletnem (gorkem) času.

Da bomo to bolj razumeli, moramo predvsem vedeti, kaj so drože in kaj je kalež.

Znano nam je, da začne vinski mošt kmalu potem, ko smo ga spravili v sod ali kad, kipeti ali vreti.

Kipenje povzročajo kipelne glivice, majhne enostanične rastlinice, ki razkrajajo moštov sladkor v alkohol (vinski cvet) in ogljikovo kislino.

Te kipelne glivice pridejo v mošt z grozdem vred, ker se jeseni razvijajo na grozdju v vinogradu.

Poleg kipelnih, torej nam koristnih glivic, pride tudi mnogo škodljivih glivic z grozdem v mošt, in sicer tem več, čim slabše je bilo grozdje.

Take škodljive glivice povzročajo v vinu, ki je nastalo iz pokipelega mošta, razne bolezni, in med te štejejo tudi zavrelko.

Zelo škodljive glivice se nahajajo na bolnem, od os in muh objedenem, razpokanem, posebno pa na gnilem grozdju.

Zato vidimo, da zavre najrajše vino, ki je bilo pridelano iz gnilega ali bolnega grozdja.

S pravilnim postopanjem (glej spis „Kako se iz gnilega grozdja napravi dobro in stanovitno vino“ v 17. številki „Kmetovalca“ iz l. 1906.) se lahko tudi iz takega grozdja pridela užitno in stanovitno vino, če pa ne delamo pravilno, je tako vino veliko bolj zavretju podvrženo, kakor vino iz zdravega grozdja, ki ima le malo škodljivih glivic v sebi.

Dokler mošt kipi, se škodljive glivice ne morejo izdatno razvijati, ker tega kipelne glivice, ki jih je veliko več, ne pripuste.

Kadar so kipelne glivice razkrojile ves sladkor ali vsaj večji del sladkorja, to se pravi, kadar je mošt popolnoma ali vsaj izvečine pokipel, nehajo glivice delovati.

K temu pripomore tudi hladno jesensko in zimsko vreme in alkohol, ki se je v vinu razvil, ker oboje ne prija glivicam.

Kipelne glivice padejo na dno soda, pri tem potegnejo s seboj tudi večji del škodljivih glivic in razno blato ter kristalčke vinskega kamna.

Vsej tej usedlini pravimo drože.

Kar se tiče vinskega kamna, ki ima v vinu precejšno ulogo, je omeniti naslednje:

Vinski kamen, ki je kislja spojina vinske kisline in kalija (kislji vinskokislji kalij), se nahaja v moštu v veliki meri. Vinski kamen se v vodi rad topi, ne pa v alkoholu. Ker pri kipežu kipelne glivice razvijajo iz sladkorja vedno več alkohola, postaja vinski kamen neraztopen, se izloča v kristalčkih ter tvori na dogah soda lepo leskečo plast. Del kristalčkov plava v vinu in pade med drože.

Drože obstoje torej iz raznega blata, vinskega kamna, še živečih in odmrlih kipelnih glivic ter raznih škodljivih glivic itd.

Kipelne glivice so ponajveč sestavljene iz beljakovin. Vsak dobro ve, da beljak (na pr. iz jajec) na zraku in na gorkem prav hitro segnije in se usmradi. Tudi drugo blato v drožah je zelo gnilobi podvrženo. Razne glivice, ki tako gnilobo povzročajo, so navzoče.

Iz tega vsega razvidimo, koliko nevarnosti za vino tiči ravno v drožah. V njih ali v kaležu se vedno prične razvijati tudi zavrelka.

Dokler je v kleti hladno, torej pozimi, se škodljive glivice v drožah ne morejo razvijati. Zelo ovira njih razvoj tudi alkohol. Čim močnejše je torej vino, tem dlje bo oviralo razkrajjanje drož.

Spomladi, ko začne v kleti gorko postajati in ko se tudi vino segreje, oživijo tudi glivice.

Vino se skali in začne navadno nekoliko kipeti, ker skušajo kipelne glivice zadnji ostanek sladkorja razkrojiti. Pri tem se razvija ogljikova kislina, ki drože vzdigne.

Škodljive glivice tudi ne mirujejo. Pasejo se na že odmrlih kipelnih glivicah, razkrajajo beljakovine, vinski kamen in, kadar se drože vzdignejo, napadejo tudi ostale snovi v vinu, kakor vinsko kislino, česlovinu, da, celo alkohol. Tako vino močno šumi in v najkrajšem času se izpremeni zlahtna vinska kapljica v bolj gnojnicu kakor vinu podobno smrdečo tekočino — zavrelko (kubin ali birso).

Sedaj, ko vemo, kako zavrelka nastane, lahko uganemo, kako se ji izognemo.

Prvo bo, da skrbimo s pravilnim ravnanjem (glej spis v 16. številu „Kmetovalca“ iz l. 1911., „Resna beseda vinogradnikom ob trgatvi.“) in snago v trgatvi za to, da ne pride preveč škodljivih glivic v vino. To je posebno važno tedaj, če grozdje gnije ali če se vrši trgatve v mokrem vremenu.

Drugo je, da gledamo na to, da mošt pravilno kipi, da torej ves ali vsaj večji del sladkorja pokipi že jeseni.

Tretje pa je, da vino pravočasno s pretakanjem ločimo od drož, ki so zanj najbolj nevarne. Če vina ne pretočimo, nam lahko vkljub sicer pravilnemu ravnanju v prihodnjem poletju zavre.

Zato je neobhodno potrebno, da vino prvič pretočimo že tekom zime, ko se je večina drož polegla na dno soda, ki jih stem iz vina odstranimo. Kdor vina ne pretaka, ta se ne more imenovati pametnega gospodarja!

(Konec prihodnjic.)

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se vrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pršetne širke imena in kraja, če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 161. Trije posestniki imamo skupen pašnik, ki ga menimo razdeliti, a sedaj se je izkazalo, da je pašnika za polovico manj kakor kaže katastrska mapa, ker so ga upravljenec in tudi drugi deloma prigradili k svojim posestvom. Trdi se, da kdor kako zemljišče 30 let uživa, ostane njemu. **Kako se bo skupni pašnik delil**, na podlagi katastrske mape, ali na podlagi sedanjega uživanja? (I. K. v Sv. D.)

Odgovor: Skupni pašnik se bo vsekako razdelil na podlagi sedanje dejanske posesti, ki je edino merodajna, in ne na podlagi tistega, kar kaže katastrska mapa ali zemljiška knjiga. Kdor more dokazati, da je del skupnega zemljišča neomejeno in nemoteno polnih 30 let užival, je dotični del v svojo last priposestoval. Sicer je pa skupni pašnik last agrarne skupine, zato sme razdelbo izvršiti le c. kr. krajevni komisar za agrarne operacije, ker je v Vaši deželi dotični zakon v veljavi, in komisar bo pred razdelbo natančno dognal užitne in lastninske pravice ter Vam ne bo treba nič imeti opraviti s sodiščem.

Vprašanje 162. Imam svinje, ki so postale krastave ter imajo hudo drisko, in tudi njih pujski so bledični ter imajo drisko. Od ene svinje sem odstavil pujske že s 4 tedni, a so tudi pozneje postali bledični in so dobili drisko. Ker je svinja dobila kraste najprej pod vratom, sem mislil, da je vzrok cementno korito, pozneje je pa postala živali po vsem životu krastava. **Od kod prihaja krastavost in bledičnost pri prasičih?** (N. N. v S.)

Odgovor: Če niso Vaši prasiči grintavi — kar povzroča majhna živalska zajedalka pod kožo, kar naj zdravi živinozdravnik — potem prihaja nepravilna priprava v Vašem svinjaku od slabega oskrbovanja. Če se korita po vsaki jedi temeljito ne osnažijo, če svinjaki niso suhi in snažni in so temni ter zatohli in če živali nikdar ne pridejo na prosto, kjer se morejo solnčiti, kjer morejo v zemlji riti ter prst uživati, ki je prasičem potrebna, potem postajajo bledični, krastavi in sploh bolni. Oskrbujte svoje prasiče v dobrem svinjaku razumno, pa kmalu ozdravijo, ostali bodo zdravi in bodo dobro uspevali. Kupite pri naši družbi knjigo „Soseba Razumnika prasičereja“ za 1 K in se držite navodil te knjige, pa boste imeli srečo s prasiči.

Vprašanje 163. Imam posodo dveletnega jabolčnika, ki je tako hudega in ostrega okusa, da ga ni moč piti, dasi je drugače čist in lepe barve. Duh je prijeten, a okus je pekoč. Kaj naj s tem jabolčnikom počnem in kako naj ravnam s posodo, kjer je hranjen, da bo jeseni porabna za nov mošt? (V. T. v R.)

Odgovor: Vaš jabolčnik se je vsled bakterij, ki so vanj prišle, oziroma so v njem prevladale, pokvaril, postal je grenak in se ne da ozdraviti, temveč ga je treba proč zlit, ker ni za nobeno rabo več. Vzrok je napačno oskrbovanje jabolčnika. Sod morate temeljito z vročim lugom izprati, potem ga pa imejte do porabe napolnjenega z apneno vodo, toda pred porabo ga morate temeljito osnažiti.

Vprašanje 164. Ker nimam hlevskega gnoja, nameravam vinograd zagnojiti z umetnimi gnojili, sprstenino (humus) pa vanj spraviti z vejniki (plastjem), ki bi jih jeseni na

gosto v vinograd zakopal. Ali bi tako gnojenje vinograda kaj veljalo? (V. T. v R.)

Odgovor: Z umetnimi gnojili se morejo dati trti vse hranilne snovi (dušik, fosforova kislina in kalij), ki jih potrebuje, a za pravilno rast je v zemlji potrebna tudi sprstenina, ker dela zemljo godno, njeni razkrojilni izdelki so važni in pospešujejo rast prstnih bakterij, ki so važnejše kakor smo doslej mislili. Če gnojite svoj vinograd z umetnimi gnojili, potem iz gori navedenih vzrokov naravnost razumno ravnate, če spravite v vinograd sprstenino z vejniki, sčimer boste vrhutega poskrbeli tudi za prerahljanje in prezračenje zemlje, kar je tudi zelo važno.

Vprašanje 165. Pri nas so lisice pobrale že do 1000 kokoši in piščancev in so nekatere vasi popolnoma opustošile; sedaj bo še huje, ko pripeljejo mladiče s seboj. Enako škodo nam dela v turščici jazbec, ki išče polnih klasov in pri tem polomi nebroj še nerazvitih klasov. Kam naj se človek obrne za pomoč proti lisicam in jazbecem, kajti nikjer ne dobimo pravega odgovora, sami si pa ne moremo pomagati, ker imajo najemniki lova zaščito pri vseh oblastih. Lansko leto je nekdo s puško zasledoval kragulja, in ker je bil ovaden, je plačal 50 K globe. Kako naj si torej pomagamo? (A. v F.)

Odgovor: Predvsem moramo čakati na nov pameten lovski zakon, ki bo kmeta dovolj ščitil, kajti sedanji tozadevni veljavni zakoni in naredbi so izključno le na korist lovu in kmeta premalo ali nič ne ščitijo. Lisica in jazbec sta sicer lovni divjačini, ki po zakonu ne uživata varstva, t. j. smeta se pobijati v vsakem času, a sta last najemnika lova, in če jih kdo drug pobije, jih mora izročiti lastniku ali najemniku lovišča. Po veljavnih naredbah pa brez dovoljenja najemnika lovišča nikdo ne sme stopiti v lovišče s puško, četudi ima orožni list in lovsko karto. Kdor se tej naredbi ne pokori in še celo strelja, je občutno kaznovan in njegova puška zapade. Naši poslanci bi morali vsaj začasno pri vladi izposlovati, da dobijo glavarstva nalogo, v takih slučajih, kakor so Vaši, sicer držati se zakonov in naredeb ter le navidezno z majhnimi globami kaznovati, ne pa po zastarelem kopitu kruto postopati. Dandanes imamo prav imenitne pasti, in kdor zna z njimi ravnati, polovi vse lisice in jazbece. Rabite na svojih domih za lisice te pasti, seveda zunaj domov, na njivah, proti jazbecu so pasti prepovedane; v silobranu naj se pa zakon prestopi, in če potem politična oblast ne zna razmer upoštevati, se pa brez odloga obrnite za pomoč na svojega poslanca. Če politične oblasti v drugih slučajih smejo zakone prezirati, zakaj bi jih enkrat ne prezirale v tem slučaju. Vse se lahko naredi, kar se hoče, samo pravo pot je treba najti. Stara prislovica se glasi: zakoni so zato, da se kršijo. S tem odgovorom pa nikakor ne hujskamo, saj mora vsak pameten človek priznati, da je posledice zastarelih in škodljivih zakonov in naredeb, dokler ni novih, odvrniti s pametnim ravnanjem. Končno pripomnimo, da je vsako zunaj zaprtega doma (dvorišča) vjeto in pobito divjačino izročiti najemniku lovišča, drugače preti kazen zaradi lovske tatvine.

Vprašanje 166. Kam je najbolje spraviti čez zimo čebelne panje, če ni dobrega čebelnjaka (A. v F.)

Odgovor: Če se ne da čebelnjak s kako rečjo dovolj zavrovati pred hudim zimskim mrazom, potem se smejo čebelni panji tudi v hiši v kakem primernem prostoru čez zimo hraniti, kjer je mirno, suho in kjer ne zmrzuje. Dotični prostor se spomladi ne sme prezgodaj segreti, zato radi hranijo čebelne panje v suhih kletih, kjer pa seveda ne sme biti miši in podgan in tudi ne druge škodljive golazni.

Vprašanje 167. Kako se zelen fižol v stročju najbolje ohrani čez zimo, da je vsak čas na razpola-

ganje v kuhinji, bodisi za prikuho ali za solato? (A. v F.)

Odgovor: Dandanes imamo prav cene priprave, da moremo v steklenicah pred zrakom zaprto, že nakuhano sadje ali zelenjad poljubno dolgo hraniti, da imamo to kakor sveže nabrano vso zimo do novega pridelka na razpolaganje. Z vročino se dotična hranjena reč ne le dovolj nakuha, če treba že naprej nasoli, ampak se v reči sami, v vodi ter v zraku posode zamore vse glive, ki drugače povzročajo spridenje. To se pravi, hranjena reč se sterilizira in obenem vse (voda in zrak), kar je v dotični hranilni posodi. Ravno kar je izšla slovenska knjiga o tem predmetu, ki je omejenjena med kmetijskimi novicami zadnje številke.

Vprašanje 168. Več posestnikov nas je, ki imamo od pamtveka poljsko pot čez tujo parcelo. To pot pa je lastnik pred kakimi 12 leti proti naši volji zaprl. Mi smo se zaradi tega kregali, a nismo ničesar ukrenili, ker pota nismo nujno potrebovali. Razmere so se pa predrugačile; sedaj bi pot nujno potrebovali, zato vprašam, ali imamo pravico zahtevati, da se nam stara poljska pot odpre, če dokažemo svojo staro pravico, celo ker lastnik dotične parcele ne taji, da smo prej pot res rabili? (A. v F.)

Odgovor: Vi ste imeli služnostno pravico, rabiti pot čez tujo parcelo, a njen lastnik je pot zaprl in jo je stem prepovedal rabiti. Če v teku treh let ni nihče pravilno ugovarjal in pota ni rabil, potem je lastnik parcele priposestoval prepovedno pravico, Vi ste pa služnostno pravico do pota izgubili, četudi ste jo prej res imeli. Prepovedna pravica se dobi v treh letih.

Vprašanje 169. Ograja iz mreže iz pocinkane žice je začela na več mestih rjaveti. Ali bi se splačalo tako mrežo z oljnato barvo prepleskati in v kolikem času bi rja razjedla žico, ki je 3 mm debela? (F. K. v M.)

Odgovor: Žičnate mreže za ograje, ki se dandanes dobivajo, niso več tako skrbno pocinkane, kakor so bile v pričetku, zato kmalu prično na več mestih rjaveti in v par letih je navadno skoraj vsa mreža zarjavela. Rja sama naredi na žici skorjo, ki zavira hitro razjedanje v globočino žice, zato tudi zarjavela pocinkana mreža lahko več let (10—20 let) zdrži. Bolje in lepše je, če se taka mreža na mestih, kjer prične rjaveti, z oljnato barvo prepleska, a barva le tedaj drži, če se prej žica po možnosti dobro osnaži rje, kar se najbolje doseže z žičnato sčetje. Pleska se prvič prav dobro z oljnato minijevno barvo, in ko je ta suha, pa s kako drugo lično, n. p. s sivkastobelo, ki je podobna barvi pocinkane žice. Nezarjavelih mest pocinkane mreže ne kaže pleskati, kajti, kjer sa ima cink odkrušiti, se potem z njim vred odkruši tudi barva.

Vprašanje 170. Moji junici se je ponesreči rep odtrgal. Vse je proč padlo, samo žila je še zdrava. Kako naj junico zdravim, da ji zopet rep zraste? (N. v B.)

Odgovor: Če je rep odtrgan, so odtrgane tudi vse krvne žile, in to, kar Vi imenujete žilo, je bržkone le kaka kita. Odtrgan rep je tako zdraviti, da se rana osnaži, da se hitro zaceli, nov rep bo pa toliko zrasel, kakor kaka odrezana noga.

Kmetijske novice.

Mlekarska zveza v Ljubljani se je preselila te dni iz svojih prostorov v javno skladišče „Krisper & Tomažič“, Dunajska cesta 33 (I. nadstropje), kjer ima velika skladišča za sir, hladilne prostore, velike zaloge mlekarskih vrčev ter strojev, vsakovrstne potrebščine za mlekarstvo. V skladišču ima Zveza svoj železniški tir, tako da bo lahko naravnost iz svojega skladišča pošiljala in prejela cele

vagone. Zveza se je močno razširila, tako da so ji bili dosedanji prostori premajhni. Opozarja vse mlekarke zadruge, da dobijo vse mlekarke potrebščine, od največjega stroja do najmanjšega žrebljička, ki se potrebuje v mlekarstvu, pri Zvezi dosti ceneje, kakor pa naravnost iz tvornic, ker Zveza nakupuje nadebelo od prvih tvornic. Nadalje bo Zveza imela vse potrebščine za čebelarstvo v zalogi v največji izbiri. Opozarjamo pri tem tudi vse trgovce, različna konsumna in gospodarska društva, da ima Zveza v zalogi vsake vrste finega sira, presnega masla, sveža jajca in med. Mlekarška zveza je postala danes veliko podjetje, ki ima tudi v Trstu in Gradežu svoje podružnice.

Kmetijska šola na Grmu prične z mesecem novembrom novo šolsko leto 1912./13. Zimska šola traja dve zimi od novembra do konca marca. Priporočamo to šolo predvsem sinovom iz živinorejskih in poljedelskih krajev in sploh mladeničem, ki morejo le pozimi od doma. Mladeniči, ki so kaj bolj šolanji, se morejo sprejeti tudi v II. tečaj zimske šole, tako da ostanejo le 5 mesecev na šoli. Letna šola traja od novembra do konca oktobra in je namenjena predvsem sinovom iz vinorodnih krajev naše dežele. Za sinove kranjskih posestnikov je razpisanih 36 prostih mest. Plačujoči učenci pa plačujejo za hrano in stanovanje po 30 K na mesec. Prošnje za sprejem v šolo je vložiti zadnji čas do 15. septembra t. l. na ravnateljstvo kranjske kmetijske šole na Grmu, kjer se dobe tudi vsa potrebna pojasnila.

Premije za pogozdovanje goličav. Vsled sklepa XIX. občnega zbora z dne 7. julija 1896 kranjsko-primorskega gozdarskega društva v Ljubljani se razpisujejo premije po 20 K ali po 40 K za uspešno pogozdovanje goličav kmečkoga posestva po naslednjih pogoji: 1. Pogozdovanje mora biti leta 1911, ali 1912. izvršeno ter mora pogozditev obsegati najmanj 0.56 ha = 1 oral. 2. Vrsto lesa in sadik si posestnik lahko izbere po svoji volji, samo sadike morajo biti za krajevne razmere prikladne; nikakor pa ne sme daljava med sadikami obsegati več kakor 1.50 m. Posestniki, ki hočejo za premije prositi, morajo svoje prošnje najdalje do konca junija 1913 pri kranjsko-primorskem gozdarskem društvu v Ljubljani vložiti ter v njih navesti politični okraj, davčno občino, števila parcel in približne ploskovne mere pogozdenega zemljišča. Pogozdovanje prosilcev se pregleda in presodi jeseni 1913. l., morda nastali pomanjkljaji pri pogozditvi se lahko popravijo spomladi omenjenega leta. Premije priznava in prisoja predsedništvo omenjenega društva. Dovoljevalo bo premije ali pa v gotovih slučajih razdeljevalo tudi samo priznalne diplome.

Družbene vesti.

* **Novi tečaj gospodinjske šole c. kr. kmetijske družbe kranjske** v Ljubljani, ki bo trajal 11 mesecev, se prične meseca oktobra t. l. Gojenke, ki želijo vstopiti v to šolo, se morajo zglasti do 10. septembra t. l. Podrobni pogoji glede sprejema so objavljeni v razglasu med uradnimi vestmi današnji številki „Kmetovalca“.

* **Oddaja plemenskih bikov vseh pasem**, ki hodijo za Kranjsko v poštev, se nepretrgoma vrši. Vsi prosilci, ki doslej bikov še niso dobili, pridejo polagoma na vrsto, kakorhitro družba dobi priliko, da nakupi plemenskih bikov za oddajo. Opomnimo, da je letos izredno malo prošenj za sive bika v dolenski rejni pokrajini, in zato zlasti Dolenjce pozivamo, da naj prosijo za plemenske bika. Biki se oddajajo za polovično nakupno ceno. Prejemnik se mora zavezati, da bo bika imel dve leti za pleme. Prošnje za bika je nemudoma vložiti pri glavnem odboru kmetijske družbe kranjske.

* **Plemenske prasiče**, in sicer predvsem mladiče, oddaja, kakor vsako leto, c. kr. kmetijska družba za polovično kupno ceno. Opozarjamo na dotični razglas med uradnimi vestmi šeste številke. Ker je tozadevna državna in deželna podpora omejena, naj se vsakdo, ki hoče plemenske prasičke dobiti, takoj zglasti in naj sporoči, kdaj mu je najprilicnejše prasiče dobiti. Dobiti je na željo tudi starejše živali, ki so že ali bodo kmalu za pleme sposobne.

* **P. n. gg. družbene ude** nujno prosimo, da vse gospodarske potrebščine pravočasno naročajo ter se pri naročilih ozirajo na objave v „Kmetovalcu“. Družba oddaja le tiste predmete, ki jih objavlja zato prosimo, naj naročniki ne povprašujejo po predmetih, ki jih ni v zalogi. Vsak naročnik naj natančno naznani svoj dom, pošto, oziroma železniško postajo.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbe za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni. Častita načelnikstva, ki vzlic raznim opominom še dolgujejo za priskrbljene gospodarske potrebščine, tem potom nujno prosimo, naj zaostanke nemudoma poravnajo. Družba nima denarja, da bi malomarne plačnike podpirala, ampak mora svoje obveznosti napram dobaviteljem strogo in natančno spolnjevati.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred.

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je K 6.75 in 19 % K 7.— za 100 kg.

Naročbe na cele vagone se bodo izvrševale po naslednjih cenah:

16 %	17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 512.—	K 544.—	K 576.—	K 608.—	K 640.—	K 672.—

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25.— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornic.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 40 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnitile 12 — 13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagone se izvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 36—K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna gnojila“ v drugi, „Uspeh poskušenj pri gnojenju travnikov z umetnimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom“ v tretji in v nadaljnjih lanskih številkah, potem „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ v četrti številki lanskega „Kmetovalca“.

* Mešana umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenkislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

* Za živinorejce ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedih hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnice za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 20 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlaže prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

* Stadkornata močna krmila kot okrepčujočo primes k drugim krmilom ima odslej naša c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg. in sicer mešanice za pitanje po 20 K, ter za molzne krave tudi po 20 K z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Cela vreča teh krmil, ki tehta 50 kg, stane polovico gori označenih cen. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. letošnjega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

* Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinska sol se izvršujejo, ki se za nje denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštet izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* Klajno apno, 38—42%, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljave na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmil, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas

o oddaji čistokrvnih plemenskih bikov, kupljenih z državno podporo.

Iz državne podpore, ki odpade na kranjsko deželo za povzdigo živinoreje glasom državnega zakona z dne 30. decembra l. 1909. za letošnje leto, in z deželno podporo se nakupi jeseni večje število plemenskih bikov čistokrvnih pasem, ki so za zboljševanje govedih na Kranjskem primerni, in sicer:

a) **plemenski biki simodolske pasme (rumenobelo lisasti z belo glavo)**, ki se oddajo samo v kraje ljubljanske okolice in na Notranjsko, kjer je ta pasma že vpeljana;

b) **plemenski biki sivkaste pasme (enobarvni, sivkasti ali rjavkasti)**, ki se oddajo samo na Dolenjsko in v ostale kraje na Notranjskem, in

c) **plemenski biki pingavske pasme (temnordeče lisasti)**, ki se oddajo samo na Gorenjsko.

Nakup in oddajo bikov s pomočjo omenjenih podpor izvrši po določenih zakona z dne 30. decembra l. 1909. dogovorno z deželnim odborom kranjskim c. kr. kmetijska družba kranjska.

Vsak prosilec naj se zglaši le za bika tiste pasme, ki je dotični pokrajini primerna, oziroma kjer je že vpeljana. V prošnji se mora jasno povedati, za ktere pasme bika prosilec prosi. Na prošnje za bika tistih pasem, ki niso primerne prosilčevi pokrajini in ki niso pravočasno vložene, se kratkomalo ne bo oziralo. Pri oddaji plemenskih bikov se bo oziralo tamkaj, kjer so živinorejske zadruge, v prvi vrsti na te, povsod drugje pa pri oddaji plemenskih bikov najprej na prošnje podružnic in županstev, in potem šele na zasebnike.

Prošnje je vložiti

do 30. septembra t. l.

pri glavnem odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani. Na prepozno došle prošnje se kratkomalo ne bo oziralo.

Vsak prosilec za plemenskega bika mora v prošnji naznati, oziroma se zavezati:

1. da je pripravljen njemu prisojenega plemenskega bika sprejeti ob pravem času na oni postaji, ki bo določena, in sicer tistega, ki ga določi odbor;

2. da plača ob sprejemu bika polovico nakupnih stroškov, in sicer takoj, kajti na upanje se nobena žival nikomur ne izroči, in

3. da podpiše zavezno pismo, da se zaveže imeti prejetega bika toliko časa, dokler bo za pleme sposoben, najmanj pa dve leti, ravnati z njim po navodilih umne živinoreje in se tozadevno podvreči tudi nadzorstvu deželnega odbora. Kdor se ne drži vseh točk zaveznega pisma, ali komur po njegovi krivdi sprejeta žival pogine ali za pleme nesposobna postane, se zaveže povrniti ostalo polovico kupnine.

Oni živinorejci, ki dobe plemenskega bika, kupljenega iz deželne ali državne podpore, dobe za vsak mesec, ki imajo bika čez dve leti, po 20 K nagrade, a morajo imeti bika najmanj štiri mesece čez dve leti. Ta nagrada se izplača le onim, ki pravilno in redno vodijo po zakonu predpisane skočne zapisnike, in sicer le za čas, ko se je bik resnično rabil za pleme.

V Ljubljani, 31. avgusta 1912.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas

o sprejemu gojenk v **gospodinjstvo šolo** c. kr. kmetijske družbe krajske v Ljubljani.

Meseca oktobra se otvori petnajsti tečaj gospodinjstva šole, ki bo trajal 11 mesecev. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom č. g. g. sester iz reda sv. Frančiška. Zavod je v posebnem poslopju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani.

Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema poleg verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisja in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinjstvem knjigovodstvu ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino.

Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privadijo nemškemu jeziku.

Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo, t. j. sploh za vse, 32 K, ali za ves tečaj 352 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednjo obleko s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva para čevljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi priskrbe v zavodu proti plačilu.) Če ima ktera več obleke, jo sme prinesiti s seboj.

Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjstvo šolo, morajo:

1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk;
2. znati čitati, pisati in računati;
3. predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave;
4. predložiti obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške;

5. zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu.

Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo

do 10. septembra t. l.

glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe krajske v Ljubljani.

V prvi vrsti se v gospodinjstvo šolo sprejemajo dekllice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prosilke iz drugih dežel.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe krajske.

V Ljubljani, dne 15. julija 1912.

Razglas.

Ker namerava brambovska uprava potreščino topničarskih jezdni remont, ki znaša za to jesen 52 konj, pokriti kakor doslej potom komisionalnega nakupovanja remont, je ukazalo c. kr. ministristvo za deželno brambo dotični komisiji, ki ima izvršiti ročno nakupovanje, da pride zaradi komisionalnega nakupovanja v

Št. Jernej (potični okraj Krško) v sredo, dne 18. septembra, ob 1 popoldne in v

Škocijan (okraj Krško) v četrtek, dne 19. septembra, na konjski semenj.

Pri teh komisionalnih nakupovanjih remont, ki sta se stem na dan 18. septembra ob 1 v Št. Jerneju in na dan 19. septembra

v Škocijanu na konjskem semnju razpisala in kamor pride ročno-nakupovalna komisija za remonte brambovskega topništva in kjer bo nakupiti 52 topničarskih jezdni konj, se bodo nakupovali le konji, ki so jih konjerejci sami priredili ali splošnoznano zredili, in ki imajo temeljem § 8. zakona z dne 6. avgusta 1909, drž. zak. št. 177., izdane živinske potne liste, in sicer konji v starosti 4 do 7 let, višočine 158 do 166 cm, ki so močnega hrpta in pravilne, izdatne hoje.

Če bi se našli pri nakupovanjih remont pripravni topničarski vprežni konji, ki jih je letošnje jesen priskrbeti 267. je topničarska ročno-nakupovalna komisija pooblaščenca, da tam nabavi tudi vprežne remonte. Od teh 267 konj jih mora biti 120 več kot 5, vendar ne čez 7 let starih, ostali so lahko stari 4 1/2 do 5 let. Ti vprežni konji morajo biti veliki 161 do 172 cm; imeti morajo močne kosti, široke mišičaste prsi, močna ledja, trdna kopita in dobro hojo ter biti toplokrvnega plemena in primerno plemeniti. Konji v velikosti 161 do 166 cm se bodo remontovali le takrat, če so drugače izvršni, ravnokotni konji pod 5 leti, če so močno zrasli.

Kot topničarske vprežne konje se more nakupiti tudi 16 belcev, ki pa ne smejo biti preveč svetli. Drugače barva vprežnih remont ne pride v poštev.

Za take konje, ki so popolnoma sposobni za topničarske jezdne konje, se bo plačala remontna cena po 700 kroni za take konje pa, ki so popolnoma sposobni za topničarske vprežne konje, remontna cena po 800 kron.

Za take konje se sme z ozirom na njih kakovost in na druge razmere po naslednjih določilih iz sredstev c. kr. poljedelskega ministristva prisoditi tudi premija.

Premije smejo prejeti samo taki konjerejci, ki imajo državljanstvo v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru, in ki morejo z rodovnikom ali zaskočnim listom dokazati, da so dotične remonte tudi resnično v tostranskem državnem ozemlju sami zredili.

Kadar bi ta ali oni konjerejec tega dokaza o nakupu ne mogel podati, sme remontna nakupovalna komisija izjemoma dovoliti, da se dokaz pozneje, najkasneje v 14 dneh pošlje brambovski poljski havbični diviziji št. 44. v Linca.

V takih slučajih tudi omenjeni polk premije iz sredstev c. kr. poljedelskega ministristva izplača šele potem, ko so bile dospele te listine.

Splošno ne bo povprečna premija za konja znašala več kakor 100 kron.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 10. julija 1912.

Vabilo

k občnemu zboru mokronoške kmetijske podružnice, ki bo v nedeljo, dne 8. septembra 1912 ob treh popoldne v prostorih gostilne pri „Stari pošti“ v Mokronogu.

SPORED:

1. Odborovo poročilo o delovanju podružnice v preteklem letu.
2. Polaganje računa za leto 1911. in stanje podružničnega premoženja.
3. Predlogi za družbeni občni zbor in volitev treh zastopnikov.
4. Prosti nasveti.

V slučaju nezadostne udeležbe bo zborovanje pol ure pozneje ne glede na število navzočih. Prosi in pričakuje pa se, da se podružnični udje udeležijo občnega zbora v obilnem številu.

Kmetijska podružnica v Mokronogu,
dne 19. avgusta 1912

J. A. grof Barbo, načelnik.